

Často sa stáva, že keď sa hore v Tatrách besnia živly a príroda sa ponorí do bielej hmly, osady na južnom úpätí sa kúpu v hrejivých lúčoch slnka. Vtedy je lepšie odpustiť si vysokohorskú túru plnú nástrah a vybrať sa na objavné prechádzky opačným smerom. Okrem tradičných alternatív smerujúcich na Spiš, či už do Popradu, Spišskej Soboty, Kežmarku a Levoče, je tu aj iná, časovo menej náročná možnosť, a to spoznávanie čarovných zákutí tatranských osád. Na južnom úpätí nášho najvyššieho horstva nachádzame sídla založené ako turisticko-rekreačné osady a klimatické kúpele. História sídel na severnej strane Tatier bola trochu iná, nevznikli kvôli turistike, ale ako dediny pastierov, roľníkov a drevorubačov a až neskôr ich objavili turisti a rekreanti.

Smokovce

Vysoké Tatry nie sú len naše najvyššie pohorie, toto meno používa aj mesto združujúce väčšinu tatranských osád. Je najvyššie položeným mestom na Slovensku s rozlohou katastra takmer ako Bratislava. Mestský úrad na čele s primátorom sídli v Starom Smokovci, do ktorého povedie prvá z dvoch vysoko-tatranských prechádzok. Aby sme boli presní, navštívime všetky štyri osady tvoriaci smokoveckú aglomeráciu. Starý, Nový a Horný Smokovec navzájom stavebne splynuli, Dolný Smokovec si od nich drží malý dištanc.

Zastávka Nový Smokovec (1) na Tatranskej elektrickej železnici (TEŽ) sa nachádza pred rozmernou budovou sanatória s dnešným názvom hotel Royal Palace. Prejdeme cez rušnú Cestu slobody a od hotela Atrium s oválnym pôdorysom sa vydáme po chodníku smerom na východ. V susedstve hotela stojí Vila Dr. Szontagh (2) nesúca meno zakladateľa kúpeľov Nový Smokovec Dr. Mikuláš Szontágh st. (1843 - 1889) bol priekopníkom klimatickej liečby, ktorý vo svojich sanatóriách ako prvý zaviedol zimnú sezónu. V kúpeľnom areáli (3) východne od vily sa nachádza kúpeľný hotel Branisko zastupujúci tradičnú tatranskú architektúru, zatiaľ čo hotel

Palace je predstaviteľom architektonickej moderny medzivojnového obdobia. Nový Smokovec má dva kostoly (4), starší evanjelický a novší rímskokatolícky ležia za cestou a traťou električky.

Starý Smokovec je najstaršou tatranskou osadou založenou s predstihom storočia pred ostatnými osadami. Jeho prehliadku začneme od západu. Začneme

pri Pamätníku (5) pred bývalým domom služieb. Je pripomenutím ničivej víchricy, ktorá sa prehnala Tatrami 19. novembra 2004 a zmenila ich na nepoznanie. Chodník na južnej strane Cesty slobody má charakter živej promenády (6) s výhľadom na Slavkovský štít, jej zástavba prešla zložitým stavebným vývojom, posledná etapa úprav sa snažila vtláčať

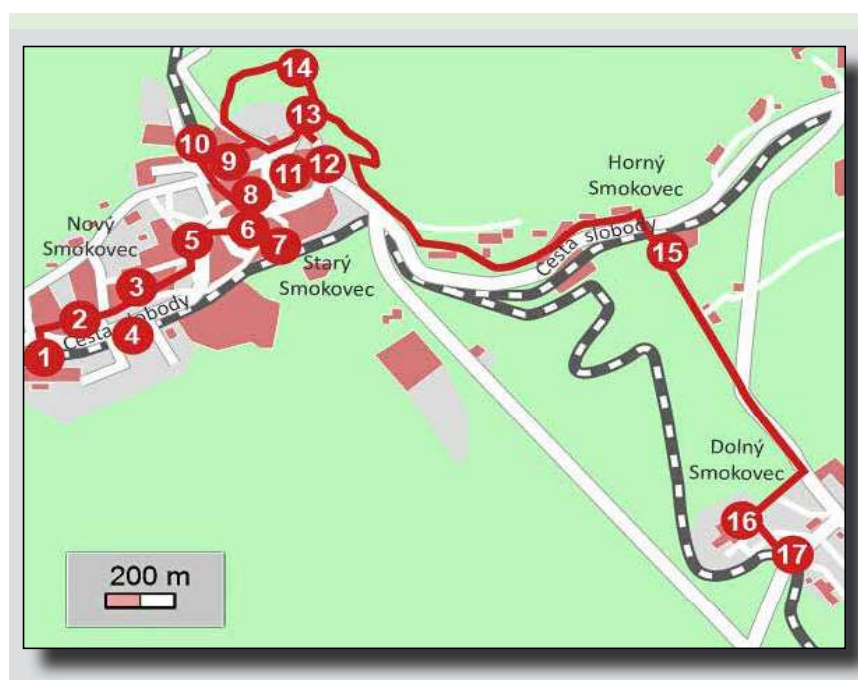

Foto J. Lacika

Starý Smokovec z Peknej vyhlídky

centrálnemu priestoru osady pôvodného ducha. Za budovami promenády sa nachádza stanica TEŽ Starý Smokovec (7). Priestranstvo po severnej strane Cesty slobody má inú priestorovú kompozíciu so soliternými objektmi vsadenými do parkovej zelene. Dominantou je Grandhotel (8), jeden z troch veľkých tatranských hotelov postavených na začiatku 20. st. v snahe poskytnúť návštevníkom Tatier rovnaký luxus ako noblesné alpské a prímorské hotely. Za hotelom sa nachádza drevený Kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie (9) a dolná stanica pozemnej lanovky na Hrebienok (10). Vo východnej časti Starého Smokovca si pozornosť zaslúžia dve historické stavby z čias keď o rozvoj osady úspešne staral jej dlhoročný nájomca J. J. Rainer. Mestským úradom stojí Švajčiarsky dom (11) z roku 1856, vedľa radnice sa nachádza Vila Flóra (12) prenesená v roku 1839 z Kvetnice pri Poprade. V najstaršej zachovanej stavbe v Tatrách je dnes výstavná sieň Tatranskej galérie. Posledná zastávka v Starom Smokovci by možno mala byť prvá, pretože stála pri samotnom zrode osady. Smokovec ešte bez prívlastku vznikol v roku 1793 na mieste minerálnych prameňov vyvierajúcich na úpätí Slavkovského štítu. Jeden z prameňov Smokoveckej kyselky (13) sa nachádza na severovýchodnom okraji osady.

Starý Smokovec opustíme po náučnom chodníku vedúcom na Peknú vyhlídku (14). Dostaneme sa naň z asfaltovej cesty na Hrebienok. Po niekoľkých desiatkach metrov z nej doprava odbočuje lesný chodník, na ktorom v roku 2015

skompletizovali 14 zastavení krížovej cesty. Zastavenia najvyššie položené kalvárie v strednej Európe sú označené sochárskymi dielami z dreva a kameňa. Od altánku na konci krížovej cesty s nádherným výhľadom a Starý a Nový Smokovec zídeme chodníkom do Horného Smokovca. Najmladšia osada Smokoveckej aglomerácie vznikla po roku 1926 okolo rozhľadne na Peknej vyhlídky. Bližšie ku Starému Smokovcu leží hotelový komplex Granghotel Bellevue, ďalej na východ stojí niekoľko menších penziónov. Osadu opustíme po chodníku vedúcom od Vily Pokrok (15) po spádnicu až do Dolného Smokovca. V najnižšie položenej osade smokoveckej aglome-

rácie nájdeme viacero pekných stavieb z konca 19. st. v typickom tatranskom slohu s drevenými hradami a rezbárskou výzdobou. Modernejšia architektúra je zastúpená veľkou funkcionalistickou budovou Šrobárovho liečebného ústavu (16) z roku 1931. Neďaleko dreveného Kostola Božského Spasiteľa z roku 1891 sa nachádza stanica TEŽ (17), kde môžeme smokoveckú prechádzku ukončiť.

Zaujímavosti mimo trasy

V prechádzkovom tempe môžeme absolvovať krátky výlet od hornej stanice pozemnej lanovky na Hrebienku k Vodopádom Studeného potoka. Na návrat z Hrebienka Do Starého Smokovca sa v letnej sezóne dá použiť požičaná kolobežka alebo terénne káry.

Tatranská Lomnica

Tatranská Lomnica vyzerá ako veľký park, do ktorého sú voľne zakomponované hotely a penzióny. Lomnická prechádzka predstaví najkrajšie zákutia tohto nádherného parku z mnohými výhľadmi ne Deda, ako Tatranci familiárne nazývajú Lomnický štít týčiaci sa vysoko na Tatranskú Lomnicu.

Tatranská Lomnica vznikla trochu oneskorene, keď sa v susednom Starom Smokovci už pomaly chystali na oslavy storočnice. Z iniciatívy Iniciátorom založenia osady na úpätí masívu Lomnického štítu bol uhorský štát, ktorý dal vypracovať veľkolepý projekt štátnych

Foto J. Lacika

Kostol Božského Spasiteľa v Dolnom Smokovci

kúpeľov. Nová tatranská osada sa mala stať turistickým centrom prístupným ľudovým masám. Všetko bolo napokon inak. Iba časť zo 69 stavebných pozemkov rozparcelovaných erárnych lesov sa podarila predat spoločenskej smotánke, aby si na nich vybudovala honosné letohrádky. Mnohé parcely zostali nevyužité a premenili sa na parky. Preto je dnes jednou z veľkých predností Tatranskej Lomnice nižšia hustota zástavby a nadpriemerná prítomnosť parkovej zelene. Ďalším tromfom je lanovkové prepojenie so Skalnatým plesom a Lomnickým štítom.

Do Tatranskej Lomnice smeruje železnica z dvoch strán. Zo stanice Studený Potok na trati z Popradu do Kežmarku sem premávajú vlaky po trati trať s klasickým rozchodom, druhou možnosťou pricestovať do koncovkej železničnej stanice Tatranská Lomnica (1) je úzkorozchodná Tatranská elektrická železnica premávajúca zo Starého Smokovca. Autobusová stanica leží od stanice asi 250 m severovýchodným smerom.

Zo železničnej stanice sa najprv vydáme na sever, po asi 200 metroch prídeme hotelu Lomnica (2), ktorý postavili v roku 1894 ako prvý v osade. Po renovácii ukončenej v roku 2016 je opäť ozdobou Tatranskej Lomnice. Od hotela odbočíme na západ a popri Ceste slobody sa dostaneme k budove stojacej oproti

hotelu Slovakia. Nachádza sa v nej prvé Ski Museum (3), prvé súkromné múzeum zamerané na históriu zimných športov vo Vysokých Tatrách. Po prehliadke múzea sa vrátíme kúsok späť, aby sme sa po chodníku pri predajni Úľuv vydali bližšie k Tatrám. Chodník nás dovedie na luku pod hotelom Morava (4), ktorý bol postavený v roku 1933 zotavovňa brnianskej poisťovne. Z lúky je jeden

z najkrajších výhľadov na masív Lomnického štítu. Z okružnej cesty za hotelom odbočuje cesta na parkoviská pri dolnej stanici kabínkovej lanovky na Skalnaté pleso (5). Neďaleko nového parkoviska sa nachádza Liptayovo jazierko (6) založené v roku 1890 hlavným záhradníkom Margitinho ostrova v Budapešti. V zime sa na umelom jazierku korčuľuje, v lete je súčasťou Relax parku s rozličnými atrakciami pre deti aj dospelých.

Od jazera vidno nielen tatranské končiare ale aj štíhlu vežu evanjelického kostola (7). V roku 1902 ho postavili tak, aby ho bolo dobre vidno cez medzeru v parkovej zeleni s Lomnickým a Kežmarským štítom v pozadí. O kúsok nižšie stojací rímskokatolícky Kostol Panny Márie Nanebovzatej (8) vysvätili o dva roky skôr, ale prestavby a prístavby mu dali modernejšiu fazónu. Na križovatke pri evanjelickom kostole odbočuje prístupová cesta k secesnému Grandhotelu Praha (9) z roku 1905. V blízkosti hotela sa nachádza dolná stanica visutej lanovky na Skalnaté pleso projektovaná architektom Dušanom Jurkovičom. Jej prevádzka sa skončila v roku 1999, odvtedy nefunkčná chátka.

Na svahu pod Grandhotelom Praha je vybudovaná bobová dráha s dĺžkou takmer 500 m. Napravo od dráhy vedie turistický chodník označený zelenými značkami. Ním sa dostaneme do parku, ktorým preteká romantický potôčik. Trasa prechádzky pokračuje za Cestou slobody, ktorú prejdeme na križovatke pri hoteli Tulipán. Za hotelom sa objaví prie-

Hotel Morava v Tatranskej Lomnici

čelie budovy Múzea TANAPu (10) tvarom pripomínajúce siluetu tatranského končiara. Jeho prehliadku možno poňať ako výbornú prípravu pred výletmi za poznávaním tatranskej prírody. Okrem prírodovednej expozície sú v múzeu vystavené aj exponáty o histórii osídľovania Tatier a vzťahu človeka k prírode, ochrane prírody a činnosti horskej služby. Počas letnej sezóny je otvorená aj exteriérová časť múzea (11) prezentovaná ako botanická záhrada. Vchod sa nachádza neďaleko hotelu Sorea Titris. Po prehliadke botanickej záhrady sa vrátíme k budove múzea, odkiaľ nám ešte zostáva asi 500 m chôdze na cieľa prechádzky na železničnej stanici.

Zaujímavosti mimo trasy

Ak namiesto vysokohorskej turistiky uprednostníme ľahkú prechádzku, môžeme sa vybrať nenáročným terénom s malým prevýšením do Tatranských Matliarov. Po nenáročnom výstupe na Štart môžeme spiatočnú cestu na požičanej horskej káre alebo kolobežke. Najobľúbenejším je však výlet lanovkou na Skalnaté pleso spojený s absolúovaním náučného chodníka okolo jazera. Ak sa nám podarí zohnať lístok a vydará sa počasie, výstup lanovkou na Lomnický štít bude úžasným zážitkom.

Štrbské Pleso

Na valoch koncových morén niekdajšieho ľadovca v Mlynickej doliny, okolo ľadovcového Štrbského plesa vznikla v 2. polovici 19. storočia najvyššie položená tatranská osada. Nadmorskou výškou 1 346 m je najvyššie položeným sídlom na Slovensku. Štrbské Pleso patriace podtatranskej obci Štrba nepôsobí

ako kompaktné sídlo, ale je rozľahané väčšie územie so zhlukmi stavieb. Medzi dolným koncom pri Novom Štrbskom Plese a horným koncom osady v ústí Mlynickej doliny do kotliny je vzdialenosť až dva kilometre. Nami vytýčená trasa majúca viac dvojnásobnú dĺžku vedie po najvýznamnejších historických aj moderných objektoch osady okorená príjemnou pešou prechádzkou okolo ce-

Foto J. Lacika

Granhotel Kempinski a Štrbskom Plese

Foto J. Lacika

Mlynická dolina zo Štrbského Plesa

lého brehu jazera s úžasnými výhľadmi na fantastickú kulisu vysokotatranských končiarov (ak to počasie umožní).

Východiskom peknej prechádzky po Štrbskom Plese je Stanica TEŽ (1), do ktorej z jednej smeruje zubačka z Tatranskej Štrby a z druhej električky zo Starého Smokovca. V blízkosti stanice sa nachádza komplex budov, ktorým dominuje netradične koncipovaný hotel Panoráma postavený ako mnohé ďalšie tatranské hotely pri príležitosti konania Majstrovstiev sveta v klasickom lyžovaní v roku

1970. Po schodoch stúpajúcich napravo od komplexu vyjdeme Kúpeľnú ulicu, kde sa nachádza luxusný Grandhotel Kempinski (2), jeden z troch veľkých tatranských hotelov postavených pre viac ako 100 rokov na južnom brehu jazera. Skôr, ako zľava obídeme hotel, môžeme sa na konci ulice pokochať krásnym výhľadom do kotliny. Pri turistickom rázcestí odbočíme doprava na vyhladku na južnom brehu Štrbského plesa (3). Na priestranstve pred obnovenou historickou budovou liečebne Solisko, bola do konca 60-tych rokov pôvodná konečná tatranskej električky.

Foto J. Lacika

Nové Štrbské pleso

Horské jazero hradené morénovými valmi s jazernou jamou prehĺbenou roztopením mŕtveho ľadu vnútri morény budeme obchádzať v smere hodinových ručičiek. Na západnom brehu jazera na malom polostrove nachádzame Pamätník Hrdinom SNP (4). Pohodlný promenádny chodník nás ďalej dovedie až na rázcestie za hotelom Patria (5), z ktorého sa od jazera vzdaluje turistický chodník. Červenými značkami je označená Tatranská magistrála, nás však povedú žlté značky trasy smerujúcej po ceste do Mlynickej doliny. Po asi 300 metroch odbočíme doprava k novej atrakcii Štrbského Plesa – Náučno-vyhliadková veža (6). Od nej je len na skok do Areálu snov (7). Toto lyžiarske stredisko bolo hlavným dejiskom spomínaných pamätných majstrovstiev sveta, nachádza sa tu dvojica lyžiarskych mostíkov, tribúny pre divákov a rozhodcovská veža. Z horného konca areálu premáva sedačková lanovka na Solisko.

Po rovnakej trase sa vrátíme cez rázcestie pri hoteli Patria na severný breh Štrbského plesa a dokončíme okružnú trasu okolo jazera až k vyhladke pri hoteli Solisko. Trasa ďalej pokračuje až ku stanici TEŽ, odkiaľ na nás čaká druhá časť prehliadky osady. Na záver nás bude zaujímať niekdajšia tatranská osada Nové Štrbské Pleso, dnes integrovaná do osady Štrbské Pleso. Po Móryiho a Szentiványho ulici sa dostaneme na východný breh Nového Štrbského plesa, ktoré však nie je prírodným jazerom ako vyššie položené Štrbské pleso. Pri hoteli Sorea Trigán (8) je najkrajší výhľad na Vysoké Tatry zrkadliace sa na hladine postupne zarastajúcej vodnej plochy umelého jazierka. Po chodníku na západnom brehu sa oblúkom dostaneme na vrchol malého pahorku, na ktorom sa týči vynovená rozhľadňa Monte Móry (9) s netradičným výhľadom na Štrbské Pleso a okolie. Cestou späť do cieľa prehliadky na stanici TEŽ sa ešte môžeme zastaviť v modernom Kostole povýšenia sv. Kríža.

Zaujímavosti mimo trasy

Okrem skvelých cieľov vysokohorských turistov, ako sú Krivoáň, Rysy, Kôprovský štít, Mlynická a Furkotská dolina nám Štrbské Pleso ponúka aj trasy pre menej zdatných sviatočných turistov. Od Chaty Solisko pri hornej stanici spomínanej sedačkovej lanovky je to len kúsok na krásny vyhladkový štít Predné Solisko. Z kategórie ľahkých túr je aj výstup Mlynickou dolinou k vodopádu Skok a výlet po Tatranskej magistrále k Popradskému plesu.